

Надиенко Е.И.

Запорожский национальный технический университет

ЦЕЛЬ И ЗАДАЧИ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ В СФЕРЕ ПЕНСИОННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ В УКРАИНЕ

Аннотация

Проанализированы теоретические вопросы целеполагания в государственном регулировании. Исследованы позиции ученых относительно построения «дерева» целей. Сформулировано понятие цели государственного регулирования в сфере пенсионного обеспечения в Украине. Выяснены взгляды специалистов на задачи, в которых дифференцируется цель государственного регулирования, выделено проблему терминологического отождествления. Определено понятие «задачи государственного регулирования в сфере пенсионного обеспечения». Изложена собственная точка зрения на задачи, которые стоят перед государственным регулированием в исследуемой сфере.

Ключевые слова: социальная защита, пенсионное обеспечение, государственное регулирование, целеполагание, цель, задачи.

Nadiienko O.I.

Zaporizhzhia National Technical University

THE GOAL AND TASKS OF THE STATE REGULATION IN THE PENSION PROVISION SECTOR OF UKRAINE

Summary

The theoretical issues of goal-setting in the state regulation are analysed. The scholars' views on the creation of "tree" of goals are researched. The idea of the goal in the pension provision sector of Ukraine is defined. The scholars' views on the tasks differentiating the goal of the state regulation are identified; the problem of the term identification is distinguished. The term "tasks of the state regulation in the pension provision sector" is defined. The personal vision of the tasks of the state regulation in the researched sector is considered.

Keywords: social security, pension provision, state regulation, goal-setting, goal, tasks.

УДК 346.9

ВИКОНАВЧЕ ПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Несинова С.В., Богданова А.А.

Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

Дана стаття присвячена інституту примусового виконання рішень судів. В цій статті розглядаються проблемні питання щодо забезпечення ефективного виконання рішень судів в цілому. У зв'язку з цим, було проведено аналіз інституту приватних виконавців та доцільність його впровадження в Україні. Також в статті приділяється увага перспективам співіснування в Україні державних та приватних виконавців. За результатами проведених досліджень було розроблено та запропоновано шляхи вдосконалення інституту державної виконавчої служби України.

Ключові слова: виконавче провадження, господарський процес, виконавча служба, державний виконавець, приватний виконавець, судові рішення.

Постановка проблеми. Як влучно висловився Татьков В.І., «будь-який судовий процес повинен завершуватися реалізацією прийнятого рішення. Саме його виконання можна вважати показником вирішеності спору, життєвості застосованого закону та в підсумку – показником авторитету правосуддя та ефективності державної влади в цілому» [5].

Варто зазначити, що право на доступ до правосуддя було б ілюзорним, якби правова система дозволяла судовому рішенню, яке набрало законної сили, залишатися невиконаним. Статтею 124 Конституції України передбачено, що всі судові рішення ухвалюються іменем України і є обов'язковими до виконання на всій території України. В Україні,

примусове виконання рішень суду покладено на державну виконавчу службу та регулюється Законом України «Про державну виконавчу службу України».

Проте, не дивлячись на наявність законодавчо закріпленої процедури примусового виконання рішень судів України, практика Європейського суду з прав людини щодо розгляду заяв проти України свідчить про те, що невиконання або несвоєчасне виконання рішень національних судів є найбільш поширеним порушенням права на справедливий суд з боку держави.

У своїй резолюції від 30 листопада 2010 року Комітет Міністрів Європи висловив занепокоєння з приводу бездіяльності України в розробці меха-

нізму, здатного врегулювати на законодавчому рівні виконання судових рішень [8].

Саме тому станом на сьогоднішній день питання щодо якісного виконання рішень господарських судів, а також розробка варіантів сприяння підвищенню ефективності виконання даних рішень є дуже актуальними в нашому правовому суспільстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питаннями щодо виконавчого провадження в Україні та підвищення ефективності виконання рішень судів приділяють увагу такі вчені та науковці як Демченко С.Ф., Татьков В.І., Кузьміна С.І., Макушев П.В., Сіверін Д.В. та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Не дивлячись на значну увагу науковців до проблем виконавчого провадження, на сьогоднішній день недостатньо дослідженими залишаються загальні тенденції розвитку інституту примусового виконання рішень в Україні, зокрема залишаються відкритими питання щодо необхідності реформування інституту державних виконавців, підвищення ефективності діяльності цієї служби, доцільності впровадження інституту приватних виконавців тощо.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є дослідження проблемних питань забезпечення ефективного виконання рішень судів та розробка пропозицій щодо можливого реформування інституту примусового виконання рішень з метою вироблення дієвого механізму забезпечення виконання рішень національних судів в Україні.

Виклад основного матеріалу. Вивчення питання ефективності виконання рішень господарських судів пов'язано з визначенням поняття «виконавче провадження», та з'ясуванням його місця в судовому процесі.

Відповідно до частини 1 статті 1 Закону України «Про виконавче провадження», виконавче провадження – це сукупність дій органів і посадових осіб, що спрямовані на примусове виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), які проваджаться на підставах, в межах повноважень та у спосіб, визначених цим Законом, іншими нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до цього Закону та інших законів, а також рішеннями, що відповідно до цього Закону підлягають примусовому виконанню [2].

В цьому Законі також зазначається, що виконавче провадження – це завершальна стадія судового провадження. З огляду на це, можна стверджувати, що судочинство охоплює не тільки питання стосовно розгляду та вирішення спорів, але й включає в себе стадію виконання ухваленого рішення. Ухвалюючи рішення суд захищає права та законні інтереси юридичної чи фізичної особи, проте реалізація захисту цих прав стає можливою лише на стадії виконавчого провадження, коли застосовується примусове виконання рішення, у разі відмови виконання рішення суду порушником добровільно.

Якість виконання рішень судів визначає рівень дієвості механізму правового регулювання в країні, зокрема інституту примусового виконання рішень, роботу державної виконавчої служби. А вже безпосередньо від дієвості механізму правового регулювання залежить юридична цінність судових рішень.

Оцінка ситуації виконання судових рішень в країні свідчить про існування низки проблем, що негативно впливають на дієвість механізму примусового виконання рішень. Головними чинниками, що впливають на негативну ситуацію з виконанням судових рішень, відповідно до Концепції запровадження інституту приватних виконавців в Україні є:

- завантаженість державних виконавців (в середньому 120 проваджень на місяць на одного державного виконавця);

- вкрай недостатній рівень матеріально-технічного забезпечення державних виконавців;

- корупційна складова, обумовлена, зокрема, тим, що середня заробітна платня державного виконавця не перевищує 3 тисячі гривень [4].

Здавалося б логічним та доцільним для вирішення вищезазначених проблем запозичити та імплементувати до чинного законодавства України вже існуючі зарубіжні здобутки у сфері гарантування, охорони та захисту прав, свобод та інтересів юридичних та фізичних осіб, однак виникає питання – чи будуть вони ефективні в нашій державі?

На сьогоднішній день в Україні дуже жваво обговорюється необхідність запровадження інституту приватних виконавців в Україні. Дані пропозиції засновані саме на досвіді країн Європейського союзу.

Для початку – визначимо головні плюси та мінуси запровадження інституту приватних виконавців.

Аналізуючи приватну систему виконання рішень суду, можна виділити наступні позитивні моменти:

- перш за все, це допоможе зменшити витрати держави на утримання системи примусового виконання рішень – відпадає необхідність виділяти кошти на заробітну плату приватним виконавцям, а також на матеріально-технічне забезпечення останніх, оскільки вони будуть знаходитися на самозабезпеченні;

- виникнення більш спеціалізованої професії з відповідною професійною підготовкою та етикою;

- приватні виконавці працюватимуть самі на себе, таким чином у них буде більше стимулів для ефективного та якісного виконання своїх обов'язків, оскільки розмір їх доходів буде прямо пропорційний результату їх роботи;

- швидкість виконавчого провадження (у приватних підприємств відсутній мотив «тягнути резину» відносно виконання рішень);

- при вдалому запровадженні інституту приватних виконавців в Україні, показники виконання рішень судів, в тому числі господарських, мають вирости.

Мінусами системи приватних виконавців можна вважати:

- потреба у створенні контролюючих органів або наділени певного державного органу такими повноваженнями (наприклад – Міністерство юстиції). В даному випадку можуть виникнути складнощі саме з реалізацією контролю за діяльністю приватних виконавців;

- зацікавленість приватних виконавців лише у виконанні рішень щодо стягнення з боржників крупних грошових сум – оскільки їх прибуток залежатиме саме від розміру стягнення яке вони здійснили;

- це може створити нове поле для реалізації корупційних схем, у зв'язку зі зловживанням повноваженнями, якими володітиме приватний виконавець;

- неврегульованість виконання приватними виконавцями рішень нематеріального характеру (наприклад – зобов'язання вчинити певні дії);

- відокремлення інституту примусового виконання рішень від державної системи, надання йому повної автономії. В даному випадку варто погодитися з думкою Демченко С.Ф. з приводу того, що відокремлення свого часу виконавчої служби від судової системи та підпорядкування її Мінюсту

призвело до руйнування принципу обов'язковості судових рішень, оскільки послаблення судового контролю призвело до погіршення стану виконання рішень, зменшення довіри до правосуддя, що в підсумку стало чинником формування недовіри суспільства не тільки до судової системи, а й державної влади в цілому [1].

Необхідно зауважити, що впровадження інституту приватних виконавців також вимагає від держави проведення додаткових заходів щодо розробки та запровадження нових законодавчих актів, які регулюватимуть діяльність приватних виконавців, розробки системи та порядку ліцензування приватних виконавців тощо.

Також на даний момент залишається незрозумілим, яким чином буде виконуватися забезпеченням виконання рішень (неясно яким чином будуть накладатися арешти на майно, реалізуватися арештоване майно, відсутність повноважень на привід боржника тощо). Це є одним з головних недоліків у визначенні статусу приватних виконавців в Україні, оскільки ні в законопроекті «Про приватних виконавців» [7] ні в Концепції запровадження інституту приватних виконавців в Україні [4] не передбачено чіткого переліку повноважень приватних виконавців.

Ми погоджуємося з тим, що інститут приватних виконавців має право на існування та, при комплексному підході до створення, стане таким собі «гарантом» виконання рішень суду. Проте, на думку авторів, на даному етапі розвитку української правової системи, інститут приватних виконавців для України має більше правових невизначеностей та недоліків, ніж переваг.

Практика свідчить, що не все запозичене за кордоном, зокрема у країн Європейського союзу, є дієвим у нашому суспільстві, адже кожна держава має свою історію, традиції, культуру, менталітет. І нема гарантій, що інститут приватних виконавців, який є дієвим в багатьох країнах Європейського союзу, так само буде ефективним й в Україні, оскільки, на жаль, рівень правосвідомості і правової культури наших громадян та всього українського суспільства ще не досяг рівня європейських держав.

На нашу думку, запровадження інституту приватних виконавців в Україні має відбуватися поступово і, на самперед, розпочатися з вдосконалення інституту саме державних виконавців.

Причиною тому є те, що виконання рішень суду є складовим елементом судового провадження, його завершальною стадією, оскільки винесення рішення та його виконання є неподільними та взаємозалежними елементами.

Такої ж думки притримується й Європейський суд з прав людини, який в судовому рішенні від 07.05.2002 р. у справі «Бурдов проти Росії» наголосив, що виконання судового рішення, ухваленого будь-яким судом, повинно розглядатися як складова частина «судового розгляду» [6].

В цьому контексті ми погоджуємося з Демченко С.Ф., який зазначив, що основними аргументами на користь визнання виконання рішень судів складовою частиною правосуддя є:

- нерозривний зв'язок виконавчого провадження з попередніми стадіями провадження, що обумовлюється єдністю цілей правосуддя, які полягають у захисті порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод або інтересів фізичних осіб, прав і інтересів юридичних осіб, та інтересів держави;

- виконання судових рішень відбувається у процесуальній формі, чим забезпечуються гарантії прав усіх осіб, що приймають участь у виконанні актів правосуддя.

- при виконанні судових рішень суд залишається головним і активним його учасником [1].

З огляду на це, на нашу думку виокремлення інституту примусового виконання рішень від судової системи викликає багато питань. Зокрема, чому рішення, які виносяться іменем України, мають приводитися в дію не державними, а приватними виконавцями? Чи мають право приватні виконавці здійснювати всі повноваження державних виконавців? Які можуть бути обмеження компетенції приватних виконавців? Чи буде справедливим надання переваг щодо вибору виконавця (державного чи приватного) за різними категоріями справ (спорів)? Чи варто підвищувати ефективність виконавчої служби за рахунок створення приватних виконавців оскільки вони не будуть конкурувати, а держава має сплачувати заробітну плату державним виконавцям і без підвищення ефективності їх роботи?

Так, наприклад, відповідно до проекту Закону України «Про приватних виконавців», приватні виконавці не в праві виконувати рішення:

- за якими боржником або стягувачем є держава, Автономна республіка Крим, територіальні громади, або юридичні особи, за якими на праві оперативного управління закріплено майно, власниками якого є держава, Автономна республіка Крим, територіальні громади;
- про відібрання дитини;
- про примусове вселення чи виселення [7].

З цього можна зробити висновок, що вищезазначеними питаннями будуть займатися державні виконавці. У зв'язку з цим є ймовірність виникнення ситуації, при якій приватні виконавці будуть займатися виконанням рішень щодо стягнення майна з боржників – тобто більш прибутковими справами, а державні виконавці будуть займатися тими справами, за які, в силу відсутності компетенції (а у більшості випадків – неприбутковості таких справ), не будуть братися приватні виконавці.

Також варто зазначити, що запровадження інституту приватних виконавців призведе до масового відтоку кваліфікованих кадрів до приватного сектору, наслідком чого, безумовно, стане падіння ефективності роботи у виконавчих провадженнях по примусовому виконанню виконавчих документів, виконання яких буде віднесено до виключної компетенції державної виконавчої служби [3].

Висновки і пропозиції. З огляду на вищевикладене, з метою підвищення ефективності виконання судових рішень, вважаємо за необхідне в першу чергу звернути увагу на питання щодо вдосконалення роботи державної виконавчої служби. Перш за все, необхідно покращити матеріальне становище державних виконавців шляхом підвищення заробітної плати та збільшення відсотку винагороди, передбаченої ст. 46 Закону України «Про виконавче провадження».

Наступним кроком необхідно підвищити якість відбору державних виконавців, сприяти підвищенню їх кваліфікації, шляхом проведення семінарів, тренінгів тощо.

Ну і, звичайно, необхідно створити належні умови праці для державних виконавців – забезпечити їх матеріально-технічною базою, оскільки на сьогоднішній день державні виконавці часом не можуть належним чином виконувати покладені на них обов'язки по причині банальної відсутності паперу для роздрукування постанови, чи в кабінеті на 2-3 виконавці приходиться один комп'ютер з необхідним програмним забезпеченнями, доступом до Інтернету, необхідних баз тощо.

Так, дійсно, поліпшення функціонування інституту державних виконавців потребує значних фінансових затрат, проте теж саме можна сказати й про запровадження інституту приватних виконавців.

Саме тому, для досягнення найвищих показників ефективності виконання рішень суду необхідно

в першу чергу вдосконалити діяльність державної виконавчої служби, а вже після цього створювати інститут приватних виконавців – тільки тоді при паралельному функціонуванні цих двох інститутів виконавців (приватного і державного) відбудеться якісне підвищення показників виконання рішень.

Список літератури:

1. Демченко С. Ф. Судочинство на холостому ходу... / С. Ф. Демченко // оф. сайт Вищого господарського суду України: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://vgsu.arbitr.gov.ua/news/818/>
2. Закон України «Про виконавче провадження»: станом на 02.03.2015р. // оф. сайт Верховної ради України: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/606-14/page>
3. Інститут приватних виконавців в Україні: перспективи запровадження: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://legalweekly.com.ua/index.php?id=16061&show=news&&newsid=121190>
4. Концепція запровадження інституту приватних виконавців в Україні: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://pravo.org.ua/2010-03-07-18-06-07/lawreforms/1795-kontseptsiia-zaprovadzhennia-pryvatnykh-vykonavstiv-v-ukraini.html>
5. Парламентські слухання Про стан виконання судових рішень в Україні: [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://static.rada.gov.ua/zakon/skl7/5session/par_sl/sl2205113.htm
6. Перевод постановления «Бурдов против России» (рус. яз): [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.srji.org/resources/search/46/>
7. Проект Закону України «Про приватних виконавців // оф. сайт USAID: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.commerciallaw.com.ua/uk/proekt-zakonu-ukrajiny-qpro-pryvratnyh-vykonavcivq/425-proekt-zakonu-ukrajiny-qpro-pryvratnyh-vykonavcivq>
8. Татьков В. І. Ефективне виконання рішень господарських судів: складова права на справедливий суд і тенденція розвитку господарського процесу / В. І. Татьков // Економіка та право. – 2013. – № 2. – С. 40-46.

Несынова С.В., Богданова А.А.

Днепропетровский университет имени Альфреда Нобеля

ИСПОЛНИТЕЛЬНОЕ ПРОИЗВОДСТВО В УКРАИНЕ: ПРОБЛЕМЫ ЭФФЕКТИВНОСТИ И ПУТИ УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ

Аннотация

Данная статья посвящена институту принудительного исполнения решений судов. В этой статье рассматриваются проблемные вопросы, касающиеся обеспечения эффективного исполнения решений судов в целом. В связи с этим, был проведен анализ института частных исполнителей и целесообразность его внедрения в Украине. Также в статье уделяется внимание перспективам сосуществования в Украине государственных и частных исполнителей. По результатам проведенных исследований были разработаны и предложены пути усовершенствования института государственной исполнительной службы Украины.

Ключевые слова: исполнительное производство, исполнительная служба, государственный исполнитель, частный исполнитель, судебные решения.

Nesynova S.V., Bohdanova A.A.

Alfred Nobel University

ENFORCEMENT PROCEEDING IN UKRAINE: PROBLEMS OF EFFECTIVENESS AND WAYS OF IMPROVEMENT

Summary

This article is dedicated to the institution of the enforcement of court decisions. The article discusses the problematic issues related to ensuring the effective execution of court decisions in general. In this connection, the institution of private executors and feasibility of its application in Ukraine was analyzed. The article also focuses on the prospects for coexistence of public and private executors in Ukraine. On the results of studies, the ways to improve the institute of State Executive Service of Ukraine have been developed and proposed.

Keywords: enforcement proceedings, enforcement services, state executor, private executor, judgement.